

Sygn. akt III AUa 407/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 listopada 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Czyżak
Sędziowie:	SSA Bożena Grubba SSA Iwona Krzeczowska-Lasoń (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Angelika Czaban

po rozpoznaniu w dniu 16 listopada 2018 r. w Gdańsku

sprawy S. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 23 stycznia 2018 r., sygn. akt IV U 1253/17

oddala apelację.

SSA Bożena Grubba SSA Grażyna Czyżak SSA Iwona Krzeczowska – Lasoń

Sygn. akt III AUa 407/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11 sierpnia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. odmówił wnioskodawcy S. Z. prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Ubezpieczony wniósł odwołanie od decyzji wnosząc o jej zmianę i przyznanie mu prawa do emerytury. W uzasadnieniu odwołania ubezpieczony podniósł między innymi, że orzecznictwo Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych dopuszcza zaliczenie okresu służby wojskowej do okresu prac w szczególnych warunkach, kiedy służba ta odbywała się po dniu 31 sierpnia 1979 r.

Pozwany wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Elblągu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 23 stycznia 2018 r. w sprawie IV U 1253/17 zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy S. Z. prawo do emerytury poczynając od dnia 16 czerwca 2017 r. (punkt pierwszy) oraz zasądził od pozwanego na rzecz wnioskodawcy kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (punkt drugi).

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji. Ubezpieczony w dniu 16 czerwca 2017 r. zwrócił się z wnioskiem o emeryturę oraz przekazanie środków zgromadzonych w Otwartym Funduszu Emerytalnym na dochody budżetu państwa za pośrednictwem ZUS. Wnioskodawca na dzień złożenia wniosku o emeryturę ukończył 60 lat. Zwrócił się z wnioskiem o przekazanie środków zgromadzonych w Otwartym Funduszu Emerytalnym na dochody budżetu państwa i udokumentował na dzień 1 stycznia 1999 r. 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Ubezpieczony nie spełnił jednak w ocenie pozwanego wszelkich przesłanek niezbędnych kumulatywnie do uzyskania prawa do emerytury, albowiem organ rentowy uwzględnił jedynie 14 lat, 2 miesiące i 27 dni zamiast wymaganych 15 lat okresów pracy w szczególnych warunkach. Do tych okresów pozwany nie uwzględnił wnioskodawcy okresu zasadniczej służby wojskowej od dnia 1 września 1979 r. do dnia 19 grudnia 1980 r. oraz okresu przerwy po odbyciu tej służby, to jest okresu od dnia 20 grudnia 1980 r. do dnia 19 stycznia 1981 r.

Sąd Okręgowy w rozważaniach prawnych odwołał się do treści art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm., dalej ustawa emerytalna) oraz § 2 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., Nr 8, poz.

43 ze zm.; dalej rozporządzenie). Organ rentowy trafnie uznał, że na gruncie przepisów dotyczących zabezpieczenia społecznego okres zasadniczej służby wojskowej nie jest obecnie i nie był na podstawie poprzednich regulacji okresem zatrudnienia, a jego uwzględnienie w systemie ubezpieczeniowym jest możliwe tylko na podstawie odrębnych przepisów. Zaliczenie zasadniczej służby wojskowej do pracy w szczególnych warunkach nie wynika z samej służby, lecz tylko z mocy szczegółowych regulacji prawnych. Analiza przepisów o powszechnym obowiązku obrony wskazuje, że podległy one częstym zmianom, przy czym w stanie faktycznym sprawy podstawowe znaczenie ma brzmienie ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (t.j. Dz.U. z 1979 r., Nr 18, poz. 111; dalej ustawa o powszechnym obowiązku), który stanowił, że w okresie odbywania przez wnioskodawcę zasadniczej służby wojskowej zgodnie z obowiązującym wówczas art. 120 ust. 1 pracownikowi, który w ciągu 30 dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę czas odbywania służby wojskowej wliczał się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. Pierwotnie kwestię tę regulował art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony (Dz. U. z 1967 r., Nr 44, poz. 220). Okres zasadniczej lub okresowej służby wojskowej zaliczał się do okresów zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem pracowników, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby albo

w tej samej gałęzi pracy. Szczegółowe zasady zaliczania zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia zostały ustalone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. Nr 44, poz. 318 ze zm.). Zgodnie z jego § 5 ust. 1 żołnierzowi, który podjął zatrudnienie po odbyciu służby wliczał się okres odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie pracy oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Podkreślenia wymaga, że na wskazanych warunkach okres zasadniczej służby wojskowej podlega zaliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem. Należy uznać, że wszelkie uprawnienia związane z zatrudnieniem to także uprawnienia wynikające z ubezpieczenia społecznego, a więc okres zasadniczej służby wojskowej zaliczony na wskazanych warunkach do okresu zatrudnienia (stosunku pracy) trzeba traktować w prawie ubezpieczeń społecznych tak, jak okres podlegania ubezpieczeniu z tytułu stosunku pracy. Potwierdza to odwołanie

się do wykładni historycznej. Przepis art. 108 ust. 2 ustawy o powszechnym obowiązku obrony został nieznacznie zmieniony z dniem 1 stycznia 1975 r. przez art. 10 punkt 2 lit. c ustawy z dnia

22 czerwca 1974 r. przepisu wprowadzającego Kodeks pracy (Dz.U. nr 24, poz. 142 ze zm.). Zgodnie z jego nowym brzmieniem czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wliczał się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Poważniejsza zmiana nastąpiła w brzmieniu przepisów ujętych w tekście jednolitym (Dz.U.

z 1979 r., Nr 18, poz. 111) zmianie uległa numeracja poszczególnych jednostek redakcyjnych ustawy, a także brzmienie niektórych przepisów. W myśl art. 120 ust.

1 pracownikowi, który w ciągu 30 dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę czas odbywania służby wojskowej wliczał się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę w zakresie wszelkich uprawnień wynikających

z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. Jednocześnie pracownikowi, który podjął pracę lub złożył wniosek o skierowanie do pracy po upływie 30 dni od zwolnienia ze służby wojskowej czas odbywania służby wliczał się do okresu zatrudnienia tylko w zakresie wymiaru urlopu wypoczynkowego i wysokości odprawy pośmiertnej oraz uprawnień emerytalno-rentowych. Analiza systematyczna tego brzmienia prowadzi do wniosku,

że w dalszym ciągu wszelkie uprawnienia wynikające z przepisów szczególnych, art. 120 ust. 1, to także uprawnienia emerytalno-rentowe. Skoro okres zasadniczej służby wojskowej wliczał się do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień emerytalno-rentowych pracownikowi, który podjął pracę po upływie 30 dni od zwolnienia ze służby wojskowej to tym bardziej był wliczany w tym zakresie pracownikowi, który zachował ten termin. Pomimo kolejnych licznych zmian redakcyjnych ustawy o powszechnym obowiązku obrony w dalszym ciągu obowiązywało zawarte w art. 120 ust. 1 i 3 wliczanie okresu odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień emerytalno-rentowych. Zostało ono usunięte dopiero z dniem 21 października 2005 r. Wówczas to wszedł w życie art. 1 pkt

39 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie ustawy o służbie zastępczej (Dz. U. Nr 180, poz. 1496), który nadał nową treść między innymi art. 120 ust. 3 ustawy. Zgodnie z tym brzmieniem, które obowiązuje do chwili obecnej pracownikowi, który podjął po upływie 30 dni od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej czas odbywania tej służby wlicza się

do okresu zatrudnienia wymaganego do nabycia lub zachowania uprawnień wynikających ze stosunku pracy z wyjątkiem uprawnień przysługujących wyłącznie pracownikom

u pracodawcy, u którego podjęli pracę Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 marca 2010 r.,

I UK 333/09 (niepub.) wyrażając pogląd, że dla kwalifikacji okresu zasadniczej służby wojskowej jako okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach należy stosować regulacje prawne obowiązujące w okresie odbywania tej służby. W wyroku z dnia 6 kwietnia 2006 r.,

III UK 5/06, OSNP 2007/7-8/108 Sąd Najwyższy przyjął, że okres zasadniczej służby wojskowej odbytej w czasie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach lub

w szczególnym charakterze wlicza się do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa

do emerytury w niższym wieku emerytalnym, jeżeli pracownik w ustawowym terminie zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia. Odmienne stanowisko zaprezentowane zostało w wyroku z dnia 11 marca 2010 r., II UK 247/08 (niepub.), na które to w ocenie nie należy się powoływać. Zasadnicza jego teza o wyłączeniu możliwości uwzględnienia okresu służby wojskowej do stażu pracy w szczególnych warunkach wywiedziona z uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 r., III UZP 30/01 została zakwestionowana w wyroku z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 219/01, (niepub.). Sąd Najwyższy trafnie wskazał, że jeżeli w uchwale podtrzymano stosowanie przepisów dotychczasowych, to jest rozporządzenia to tylko do tych jego przepisów, które regulują materie określoną w ustawie, a więc wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na jakim osobom wykonującym prace w szczególnych warunkach przysługuje prawo do emerytury, to nie wyłączono § 19 ust. 2 rozporządzenia. Ten właśnie przepis przez zagwarantowane zachowanie dotychczasowych uprawnień rozszerza katalog wykonywanych prac

w szczególnych warunkach, o których mowa w rozporządzeniu. W kolejnych orzeczeniach Sąd Najwyższy prezentował jednolitą wykładnię przepisów ujętych w podstawie skali. Sąd Najwyższy prezentował jednolitą wykładnię przepisów,

według której okres służby wojskowej dla żołnierza zatrudnionego przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych (I kategorii zatrudnienia), który po zakończeniu tej służby podjął zatrudnienie w tych samych warunkach, jest nie tylko okresem służby w rozumieniu art. 6 ust. 1 punkt 4 ustawy emerytalnej, ale także okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu

§ 3 i 4 rozporządzenia. Należy tu mieć na uwadze między innymi wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2009 r., II UK 215/09, OSNP 2011/15-16/219, z dnia 9 marca 2010 r.,

I UK 339/01 (niepub.) z dnia 24 maja 2012 r., II UK 265/11 (niepub.). To, że pozwany zajął odmiennie stanowisko w zakresie zaliczenia służby wojskowej nie znajduje również uzasadnienia w treści uchwały, na którą pozwany się powołał, a mianowicie II UZP 6/13

z dnia 16 października 2013 r., gdyż zapadła ona w odmiennym stanie faktycznym, gdzie problemem był okres zaliczenia do 15 lat pracy w szczególnych warunkach zasadniczej służby wojskowej odbywanej przez wnioskodawcę, ale w innym okresie, a mianowicie

od dnia 23 kwietnia 1971 r. do dnia 1 maja 1973 r. W związku z powyższym Sąd Najwyższy nie rozważał kwestii zaliczenia do prac w szczególnych warunkach okresu odbywania służby wojskowej po dniu 1 września 1979 r., gdyż z natury rzeczy nie było to przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie przez Sąd Najwyższy. Odnosząc się natomiast do okresu przerwy w zatrudnieniu, który również był kwestią sporną w niniejszej sprawie, a mianowicie okresu od dnia 20 grudnia 1980 r. do dnia 19 stycznia 1981 r. to wskazać należy, iż w ocenie Sądu brak podstaw do zaliczenia tego okresu do prac w szczególnych warunkach. Wskazać należy, że wnioskodawca był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika i ten pełnomocnik został zobowiązany do wskazania w terminie 14 dni wszelkich środków dowodowych również na okoliczność tego okresu, które to wnioski do Sądu nie wpłynęły. Ciężar dowodu wykazania, iż ten okres może być zaliczony do okresu pracy w szczególnych warunkach spoczywał na wnioskodawcy. Sąd Okręgowy w tym zakresie podziela stanowisko zawarte w wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 4 listopada 2016 r., III AUa 995/16, gdzie kwestia była rozważana, a mianowicie kwestia przerwy w zatrudnieniu po odbyciu służby wojskowej. Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że okres ten może być zaliczony, jako okres składkowy w sytuacji, jeżeli fakt pozostawania w zatrudnieniu oraz zgłoszenie gotowości do podjęcia pracy po zakończeniu służby wojskowej został przez wnioskodawcę udowodniony. Takim dowodem w niniejszej sprawie mogłyby być choćby akta osobowe, z których wynikałoby, iż wnioskodawca zgłosił wcześniejszą gotowość do pracy i taką wolę pracy w okresie przerwy wyrażał. W związku z tym, iż wnioskodawca tej okoliczności nie wykazał brak było podstaw do zaliczenia do okresu pracy w szczególnych warunkach okresu od dnia 20 grudnia 1980 r. do dnia 19 stycznia 1981 r. Biorąc pod uwagę zarówno art. 120 ust. 1 i 3 ustawy o powszechnym obowiązku obrony można było zaliczyć wnioskodawcy okres służby wojskowej od dnia 1 września 1979 r. do dnia 19 grudnia 1980 r., a więc okres zasadniczej służby wojskowej do okresów pracy w szczególnych warunkach. Co zatem idzie łącznie wnioskodawca udowodnił powyżej 15 lat pracy w szczególnych warunkach (dokładanie 15 lat, 6 miesięcy i 16 dni okresów pracy w szczególnych warunkach), a więc spełnił ostatnią przesłankę do przyznania mu prawa do emerytury. Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury poczynając od dnia złożenia wniosku - od dnia 16 czerwca 2017 r. W oparciu o art. 98 k.p.c. w związku z art. 108 k.p.c. Sąd I instancji zasądził od pozwanego na rzecz wnioskodawcy kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (punkt drugi wyroku).

Apelację od wyroku wywiódł organ rentowy zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

- naruszenie prawa materialnego, w szczególności art. 184 ustawy emerytalnej w związku

z § 2 i § 4 rozporządzenia przez błędne przyjęcie, że wnioskodawca spełnia warunki do nabycia prawa do emerytury i błędne ustalenie, że wnioskodawca legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach, a co za tym idzie przyznanie mu prawa do emerytury od dnia 16 czerwca 2017 r.;

- naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wyprowadzenie

z zebranego materiału dowodowego wniosków sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania i doświadczeniem życiowym poprzez uznanie, że okres odbywania służby wojskowej w okresie od dnia 1 września 1979 r. do dnia 19 grudnia 1980 r. należy zaliczyć do okresu pracy w szczególnych warunkach.

Wskazując na przedstawione powyżej zarzuty apelacyjne wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelacji pozwany kwestionował zaliczenie wnioskodawcy do okresu pracy w szczególnych warunkach okres zasadniczej służby wojskowej od dnia 1 września 1979 r. do dnia 19 grudnia 1980 r. i podtrzymał w całości swoją dotychczasową argumentację. Organ rentowy wskazał, że z dniem 6 sierpnia 1979 r. nastąpiła zmiana zapisu art. 108 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony, który z tą datą nie przewiduje możliwości zaliczenia czasu odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej do okresu zatrudnienia i w konsekwencji do okresu pracy w warunkach szczególnych. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. z 1968 r., Nr 44, poz. 318), wydane na podstawie art. 108 ust. 4 ustawy w brzmieniu obowiązującym do dnia 5 sierpnia 1979 r., obowiązywało do dnia 31 sierpnia 1979 r. Z dniem 1 września 1979 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 września 1979 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i osób spełniających zastępczo obowiązek służby wojskowej oraz członków ich rodzin (Dz.U. z 1979 r., Nr 21, poz. 125), które w § 4 nie przewiduje możliwości zaliczenia okresu odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem. W świetle przepisów obowiązujących w okresie odbywania zasadniczej służby wojskowej przez skarżącego organ rentowy uwzględnił wnioskodawcy do okresu pracy w warunkach szczególnych okres służby wojskowej od dnia 26 stycznia 1979 r. do dnia 31 sierpnia 1979 r. nie uwzględniając natomiast okresu służby wojskowej od dnia 1 września 1979 r. do dnia 19 grudnia 1980 r. Wobec powyższego w ocenie organu rentowego ubezpieczony nie spełnił wszystkich przesłanek uprawniających do emerytury, bowiem nie udowodnił 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych,

a zatem apelacja w niniejszej sprawie jest uzasadniona.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie jest zasadna.

Przedmiotem sporu między stronami było, czy S. Z. spełnił kumulatywne przesłanki warunkujące nabycie prawa do emerytury w wieku obniżonym, przewidziane w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm., dalej ustawa emerytalna)

w zw. z art. 32 tej ustawy, a w szczególności, czy posiada 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Okoliczności faktyczne sprawy nie są sporne i zamykają się istotnym ustaleniem, że w okresie od dnia 26 stycznia 1979 r. do dnia 19 grudnia 1980 r. wnioskodawca pełnił zasadniczą służbę wojskową. Organ rentowy zaliczył okres pełnienia zasadniczej służby wojskowej do stażu pracy w warunkach szczególnych od dnia 26 stycznia 1979 r. do dnia 31 sierpnia 1979 r. odmawiając takiego zaliczenia w zakresie okresu od dnia 1 września 1979 r. do dnia 19 grudnia 1980 r. Doliczenie tego okresu do sumy lat pracy w szczególnych warunkach realizuje stawiany przez prawo warunek 15-letniego zatrudnienia. Pozostałe przesłanki otwierające drogę do uzyskania emerytury w myśl art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm., dalej ustawa emerytalna) nie były kwestionowane przez pozwanego.

Podkreślić należy, że kwestia sporna sprowadzała się do oceny prawnej, czy przepisy prawa wówczas obowiązujące pozwalały na zaliczenie okresu pełnienia zasadniczej służby wojskowej od dnia 1 września 1979 r. do dnia 19 grudnia 1980 r. jako pracy

w warunkach szczególnych. Nie należy to do sfery ustaleń faktycznych, gdyż były one niesporne, stąd zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. był chybiony.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej uzasadniających ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji Sąd Odwoławczy oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, opubl. OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Przechodząc do rozważań prawnych wskazać należy, że warunkiem zaliczenia zasadniczej służby wojskowej do okresu pracy w szczególnych warunkach jest sam fakt tej służby, a nie wykonywania prac w warunkach szczególnych w okresie jej pełnienia. Zatem na zasadzie fikcji prawnej ów okres podlega uwzględnieniu przy obliczaniu niezbędnej ilości okresów zatrudnienia w warunkach szczególnych. Nie ma zatem znaczenia, czy w okresie jej pełnienia ubezpieczony wykonywał prace wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej rozporządzenie). Wykonywanie rodzajowo tożsamych czynności nie miało miejsca w ramach realizacji pracowniczego zobowiązania, a tym samym nie dowodzi o konieczności uwzględnienia tego okresu do emerytury.

Ponadto zaliczenie zasadniczej służby zawodowej nie odbywa się na podstawie przepisów ustawy emerytalnej, czy też przepisów rozporządzenia oraz wydanych na jego podstawie innych aktów prawnych, lecz na podstawie ustawy z dnia 21 listopada 1967 r.

o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1975 r., Nr 16, poz. 91 ze zm.; dalej ustawa o powszechnym obowiązku obrony) oraz wydanych przepisów wykonawczych. Analiza tych ostatnich norm prawa materialnego dowodzi, iż ulegały one licznym nowelizacjom. Dlatego decydujące znaczenie w sprawie mają regulacje prawne obowiązujące w okresie odbywania służby wojskowej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2010 r., I UK 333/09, niepublikowany).

Okres służby wojskowej niezaliczony przez organ rentowy dotyczy okresu od dnia 1 września 1979 r. do dnia 19 grudnia 1980 r. Wówczas nie obowiązywał już art. 108 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, bowiem od dnia 1 stycznia 1975 r. w związku z wejściem w życie Kodeksu pracy dokonano nowelizacji tego przepisu. Zakres nowelizacji nie powodował radykalnej zmiany, gdyż nadal czas odbywania zasadniczej służby wojskowej wliczał się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby pracownik podjął w niej zatrudnienie. Istotna w sprawie pozostaje zaś kolejna nowelizacja, która została dokonana ustawą z dnia 28 czerwca 1979 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 15, poz. 97). Przedmiotowa regulacja w art. 107 ust. 1 stwierdzała, że pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę, w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. Taki stan prawny obowiązywał od dnia 1 września 1979 r. Następnie w związku z ogłoszeniem tekstu jednolitego ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1979 r. Nr 18, poz. 111) dokonano przesunięcia kwestii zaliczenia służby wojskowej do uprawnień ze stosunku pracy do art. 120 ustawy. Zgodnie z art. 120 ust.1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę, w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. Z kolei pracownikowi, który podjął pracę lub złożył wniosek

o skierowanie do pracy po upływie trzydziestu dni od zwolnienia ze służby wojskowej, czas odbywania służby wlicza się do okresu zatrudnienia tylko w zakresie wymiaru urlopu wypoczynkowego i wysokości odprawy pośmiertnej oraz uprawnień emerytalno-rentowych (art. 120 ust. 3 ww. ustawy).

Prawidłowa wykładnia art. 120 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony powinna uwzględniać następujące okoliczności. Przede wszystkim należy mieć na uwadze przymus służby wojskowej. Taki stan rzeczy powodował, iż pracownik wykonujący pracę

w szczególnych warunkach, jak ubezpieczony, otrzymywał kartę powołania i nie mógł kontynuować pracowniczego zobowiązania. Można zatem powiedzieć, że z punktu ciężkości służby wojskowej nie ma znaczenia moment jej odbycia. Do tego wykładnia historyczna (wcześniej obowiązujące przepisy prawa) akceptowały zaliczenie tej służby do pracy w szczególnych warunkach, co przy aktualnej zasadzie równego traktowania ubezpieczonych (art. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych /t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm./) skłania do zaliczenia tej służby również w okresie odbywania jej przez wnioskodawcę. Nie można zapomnieć, że ostatecznie ubezpieczony poprzez wieloletnią pracę i służbę wniósł swój wkład do systemu ubezpieczeń społecznych. W końcu wykładnia systemowa art. 120 ust. 1 i ust. 3 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej przemawia za trafnością rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego. Posłużenie się w ust. 1 zwrotem „przepisów szczególnych” upoważnia

wnioskowi, iż chodzi w tym wypadku o uprawnienia emerytalne, jako uprawnienia szczególne. Przecież ust. 3 posługuje się *expressis verbis* określeniem uprawnień emerytalno-rentowych. Nie ma żadnych aksjologicznych przesłanek do wartościowania uprawnienia żołnierza, który wrócił do pracy w ciągu trzydziestu dni od zakończenia służby wojskowej (ust.1), od sytuacji żołnierza, który podanie o powrót do pracy złożył po upływie tego terminu (ust.3), a tym samym czas odbywania służby wlicza się do uprawnień emerytalno-rentowych. Emerytura

w obniżonym wieku emerytalnym jest uprawnieniem szczególnym, które utrzymano w zreformowanym systemie emerytalnym, jako możliwość zaprzestania pracy z uwagi na wykonywanie jej w warunkach znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu

na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Zaprzestanie tej pracy z uwagi na obowiązek odbycia zasadniczej służby wojskowej nie powinno niweczyć bieżącego okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych, tak jak to miało miejsce w przypadku odwołującego. Zaprezentowany kierunek wykładni zaaprobował Sąd Najwyższy

w orzeczeniu z dnia 20 marca 2013 r., I UK 544/12, Lex 1383246 wskazując że „wszelkie uprawnienia związane z zatrudnieniem” to także uprawnienia wynikające z ubezpieczenia społecznego, a więc okres zasadniczej służby wojskowej zaliczony na wskazanych warunkach do okresu zatrudnienia (stosunku pracy) trzeba traktować w prawie ubezpieczeń społecznych tak, jak okres podlegania ubezpieczeniu z tytułu stosunku pracy.

Również rozporządzenie Rady Ministrów z dnia z dnia 7 września 1979 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i osób spełniających zastępczo obowiązek służby wojskowej oraz członków ich rodzin (Dz. U z 1979 r., Nr 21, poz. 125) w § 4 przewidywało,

iż w razie podjęcia pracy w ciągu 30 dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej w innym zakładzie pracy niż zakład, w którym pracownik był zatrudniony w dniu powołania do służby, do okresu zatrudnienia w nowym zakładzie pracy, oprócz służby wojskowej, zalicza się również okres zatrudnienia w poprzednim zakładzie pracy. Oceny tej nie zmienia brak odpowiedniego zapisu na wzór poprzednio obowiązującego

§ 5 rozporządzenia wykonawczego do ustawy o powszechnym obowiązku obrony -rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. z 1968 r., Nr 44, poz. 318). Skarżący eksponując przepisy rozporządzenia (aktu niższej rangi od ustawy) zapomina o niezmienionym aż do 2005 r. brzmieniu art. 120 ust. 3 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, który zobowiązywał do wliczania okresu odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień emerytalno- rentowych.

Sąd Apelacyjny miał również na względzie kierunek orzecznictwa Sądu Najwyższego, który prezentuje stanowisko korzystne dla ubezpieczonych, które to wyraża zapatrywanie, że okres służby wojskowej jest nie tylko okresem służby w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej, ale także okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 3 i 4 rozporządzenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2012 r., I UK 399/11 LEX nr 1211140).

Ponadto Sąd Najwyższy wskazał, że wykładnia systemowa i funkcjonalna tych przepisów skłania do konkluzji, że wolą ustawodawcy było takie ukształtowanie warunków zatrudnienia i zabezpieczenia społecznego żołnierza rezerwy odbywającego obowiązkową (pod groźbą kary) służbę wojskową lub ćwiczenia wojskowe, aby nie poniósł on negatywnych konsekwencji pracowniczych lub emerytalno-rentowych. Również po dniu 1 stycznia 1975 r. zalicza się pracownikowi jako okresy pracy w szczególnych warunkach okresy odbywanych przez niego ćwiczeń wojskowych jako żołnierz rezerwy, jeżeli powrócił do uprzednio wykonywanej pracy w szczególnych warunkach (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej (wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 20 marca 2013 r., I UK 544/12, LEX nr 1383246; 19 maja 2016 r., II UK 275/15, LEX nr 2056876).

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że okres pełnienia zasadniczej służby wojskowej po dniu 1 września 1979 r., a więc w okresie obowiązywania art. 120 ust.

1 i 3 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U.

z 1979 r., Nr 18, poz. 111), wbrew stanowisku pozwanego, uwzględnia się do okresu pracy

w szczególnych warunkach niezbędnego do przyznania emerytury w myśl art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej. Zatem Sąd Okręgowy prawidłowo przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach i trafnie orzekł o kosztach zastępstwa procesowego.

Wobec powyższego apelacja pozwanego podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

SSA Bożena Grubba SSA Grażyna Czyżak SSA Iwona Krzeczowska – Lasoń